

DOI: 10.35774/app2021.03.141
УДК 351.87

Олександра Олійничук,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри безпеки та правоохоронної
діяльності
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9359-7560>

Роман Олійничук,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права та
процесу
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4228-1384>

Андрій Колесніков,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри безпеки та правоохоронної
діяльності
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3064-4133>

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ СУДОЧИНСТВА

Розглянуто аспекти застосування сучасних інформаційних технологій і технічних засобів у процесі здійснення правосуддя. Досліджено норми процесуального законодавства на предмет визначення засад функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Здійснено аналіз показників використання сучасних технічних засобів у судовому процесі місцевими загальними судами. Обґрунтовано гальмуючі чинники, які не дають змогу функціонувати системі електронного правосуддя повною мірою та зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: електронне правосуддя, інформаційні технології, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, технічні засоби фіксації судового процесу, відеоконференцв'язок.

Олійничук А., Олійничук Р., Колесніков А.

Електронное правосудие как элемент современной системы судопроизводства

В данной статье рассмотрены аспекты применения современных информационных технологий и технических средств в процессе осуществления правосудия. Исследованы нормы процессуального законодательства на предмет определения основ функционирования Единой судебной информационно-телекоммуникационной системы. Осуществлен анализ показателей использования современных технических средств в судебном процессе местными общими судами. Обоснованы тормозящие факторы, которые не позволяют функционировать системе электронного правосудия в полной мере и сделаны соответствующие авторские выводы.

Ключевые слова: электронное правосудие, информационные технологии, Единая судебная информационно-телекоммуникационная система, технические средства фиксации судебного процесса, видеоконференцсвязь.

Oliynychuk O., Oliynychuk R., Kolesnikov A.

E-justice as an element of the modern judicial system

This article considers aspects of the use of modern information technologies and technical means in the administration of justice. It was noted that one of the ways to improve the judicial system is the introduction of electronic

justice.

The purpose of the article is to determine the role of modern information technology in the judicial process and to clarify the current state of their use.

The authors of the article emphasize that litigation based on the use of modern information technologies is a way to dematerialize the judicial process, improve administration, ensure full access to justice and meet reasonable deadlines.

The authors point out that the coronavirus pandemic has made adjustments in the process of e-litigation, as for a long time Ukraine, like the rest of the world, has been experiencing crises in various spheres of life due to quarantine conditions. Accordingly, the Ukrainian government was forced to impose a number of restrictions to prevent the spread of COVID-19. Given these circumstances, the issue of citizens' access to justice without the risk of infection and compliance with quarantine requirements is particularly acute. Also, the use of modern information technology becomes especially important in the context of exacerbation of problems of staffing of courts. In this situation, the active implementation of the Unified Judicial Information and Telecommunication System is extremely important. The norms of procedural legislation have been studied in order to determine the principles of functioning of the Unified Judicial Information and Telecommunication System.

The analysis of indicators of use of modern technical means in judicial process by local general courts is carried out. It is concluded that the low level of use of technical means to record the trial in administrative and civil proceedings, as well as the number of cases in which the proceedings were carried out by videoconference.

It is emphasized that e-justice is a promising area for improving the judicial process, but it faces various problems. The inhibitory factors that do not allow the e-justice system to function fully are substantiated and the relevant author's conclusions are made.

Keywords: *e-justice, information technologies, Unified judicial information and telecommunication system, technical means of recording the trial, video conferencing.*

Постановка проблеми. Асоціація України і Європейського Союзу передбачає подальший розвиток судової системи, спрямований на забезпечення відкритості, прозорості та доступності правосуддя, на підвищення якості й ефективності роботи судової системи, посилення гарантій самостійності судів і незалежності суддів, удосконалення національного законодавства відповідно до норм міжнародного права і міжнародних стандартів. Одним із напрямів удосконалення судової системи є впровадження електронного забезпечення правосуддя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти запровадження електронного судочинства відображені у працях відомих учених: В. Авер'янова, Г. Атаманчука, О. Андрійка, В. Бондаренко, Н. Пустової, О. Кучинської, В. Мальцевої, Н. Кушакової-Костицької, Л. Сердюка, Д. Приймаченка, М. Тищенко та ін. Водночас на практиці електронне правосуддя стикається з чималою кількістю проблем технічного, психологічного, процесуального, економічного характеру, а тому дослідження різних аспектів цієї проблематики має важливе наукове та практичне значення.

Мета статті полягає у визначенні ролі сучасних інформаційних технологій у процесі судочинства та з'ясуванні поточного стану їхнього використання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існування нового віртуального способу здійснення правосуддя в Україні, стрімке підвищення інформатизації судової системи в результаті використання Інтернету змінює усталений світогляд щодо правових основ існування судової влади і коригує формування правової та політичної системи держави. Перехід країн-членів Європейського Союзу від індустріального до інформаційного суспільства супроводжується інтеграцією національних автоматизованих інформаційних систем за проектами електронної держави [2, с. 155].

Система електронного судочинства є одним з елементів електронного урядування, що нині розглядається як спосіб організації державної влади за допомогою інформаційних мереж, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій [11, с. 104].

Щодо визначення змісту електронного правосуддя, то зазначимо, що у міжнародній практиці воно має широке тлумачення. Так, О. П. Кучинська, В. С. Мальцева, досліджуючи правові засади електронного правосуддя, звертають увагу на те, що професор Бен'єклеф використовує термін «кіберправосуддя» і визначає його як «інтеграцію інформаційних та комунікаційних технологій у систему правосуддя – як в сам судовий процес, так і досудове врегулювання спору (онлайн суди). Таким чином, науковці зробили висновок, що електронне правосуддя охоплює не тільки використання різноманітних новітніх технологій, а саме комплексну інтеграцію таких технологій з розумінням доцільності та перспективи таких впроваджень, а

також автономне вирішення певних категорій справ за допомогою штучного інтелекту. Насамперед електронне правосуддя має ґрунтуватися на забезпеченні прав людини (доступ до правосуддя, справедливе вирішення судового спору в розумні строки) [10, с. 25]. Водночас, як наголошує Е. Фріман, кіберсуди є життєздатною альтернативою нескінченним затримкам, які супроводжують судові справи, але тільки у тому разі, якщо їм вдається зробити суди більш ефективними [15, с. 5].

Безсумнівно, судочинство, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних технологій, – це шлях до дематеріалізації судового процесу, удосконалення адміністрування, забезпечення повного доступу до правосуддя та дотримання розумних строків розгляду справ. У Висновку № 14 Консультативної ради європейських суддів «Судочинство та інформаційні технології» 2011 р. наголошено на можливостях, які пропонують ІТ в судочинстві та в процесі вирішення проблем, пов'язаних із доступом до правосуддя, забезпеченням верховенства права, незалежності суддів та судової влади, функціонуванням судів, дотриманням прав та виконанням обов'язків учасників судочинства. Водночас зазначено, що «...впровадження ІТ в судах Європи не повинно шкодити авторитету та кадровому забезпеченню судової системи. Якщо судочинство буде сприйматися користувачами як суто технічний процес без його реальної та фундаментальної функції, здійснення правосуддя може стати повністю автоматизованим без участі людського фактору. Судочинство, в першу чергу, має містити людський фактор, оскільки тут йдеться про реальних людей та про вирішення їхніх спорів. Найвагоміше значення людський фактор має в оцінці поведінки сторін та їх свідків в судовому засіданні, що і становить складову роботи судді...» [3].

Свої корективи у процес становлення електронного судочинства внесла пандемія коронавірусу, оскільки вже тривалий час Україна, як і весь світ, зазнає кризових явищ у різних сферах життєдіяльності через умови карантину, а тому уряд був змушений запровадити обмеження для запобігання поширення COVID-19. Враховуючи ці обставини, особливо гостро постає проблематика доступу громадян до правосуддя без ризику інфікування й з дотримання вимог карантину. У такій ситуації надзвичайно актуальним є активне впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС).

Зазначимо, що декілька років тому набули чинності нові редакції процесуальних кодексів: Господарського процесуального кодексу (ГПК) (ст. 6) [4], Цивільного процесуального кодексу (ЦПК) (ст. 14) [14] та Кодексу адміністративного судочинства України (КАС) (с. 18) [8], які визначають широкі можливості здійснення судочинства із застосуванням новітніх інформаційних технологій. Як зазначає Ю. Григоренко, ці процесуальні кодекси передбачають створення та функціонування ЄСІТС, яка має забезпечувати обмін документами (надсилання та отримання) в електронній формі між судами, судом та учасниками судового процесу, самими учасниками судового процесу тощо [5]. Засади функціонування ЄСІТС також визначені в ст. 35 Кримінального процесуального кодексу України (КПК) від 13.04.2012 № 4651-VI, в якій вказано, що ця система забезпечує «...об'єктивний і неупереджений розподіл матеріалів кримінального провадження між суддями з додержанням принципів черговості та однакової кількості проваджень для кожного судді; визначення присяжних для судового розгляду з числа осіб, які внесені до списку присяжних; надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду матеріалів кримінального провадження у порядку, передбаченому цим Кодексом; реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху; участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції...» [9].

ЄСІТС побудовано на основі хмарних технологій, що забезпечують опрацювання та зберігання даних віддалено та надають доступ користувачам Інтернету до програмного забезпечення та обчислювальних ресурсів. Спеціальне програмне забезпечення розроблено також для проведення судових засідань поза судами. Наразі ця система працює в експериментальному режимі, проте в умовах карантинних обмежень масово освоюються нові технології. Деякі суди вже проводять засідання в режимі відеоконференції (на основі використання ZOOM). Водночас відеоконференцзв'язок поки що не є повноцінний заміник судових процесів у режимі «оффлайн», однак його використовують як елемент засідань і суддівських нарад. Найяскравішим прикладом є судові розгляди у справі президента-втікача Віктора Януковича зі зв'язком із російського Ростова... Загалом, згідно із звітом ДП «Інформаційні судові системи», на замовлення вітчизняних судів у перші місяці 2020 року було проведено майже 54 тисячі сеансів відеоконференцзв'язку, що стало можливим через використання спеціального програмного комплексу «EasyCon», що дає змогу спілкуватися великим і малим групам осіб, які знаходяться віддалено одне від одного. Завдяки цій системі учасники відеоконференцій обмінюються інформацією, документацією, цілими базами даних, навчаються, а основне – вони мають можливість колегіально ухвалювати рішення [12].

Відповідно до сформованої практики електронне правосуддя передбачає автоматизацію та здійснення онлайн таких функцій, як подача позовної заяви, додатків до неї і надання відгуків на позови в

електронному вигляді, доступ до судових актів, надання «електронних» доказів, розгляд справи онлайн, розсилка учасникам процесу через Інтернет або через sms-повідомлення інформації щодо поточної справи, функціонування сайтів судів, на яких можна знайти інформацію з конкретного розгляду. Очевидно, можна вважати новим рівнем розвитку правосуддя стан, коли зал судового засідання обладнаний сучасними технічними засобами, ведеться аудіозапис засідання, є можливість оперативного підготувати судові рішення в електронному вигляді, а відвідувачі суду можуть отримувати всю необхідну інформацію про процес на його порталі та ін. На нашу думку, особливого значення такі можливості набувають також в умовах загострення проблем кадрового забезпечення судів. Так, за твердженням Голови Ради суддів України Б. Моніча: «Кадровий голод – найгостріша проблема судової влади» [1]. У Рішенні Ради суддів України №36 від 03.09.2021 р. «Щодо стану кадрового забезпечення місцевих судів» йдеться про те, що «...у 2021 році питання подолання проблеми кадрового дефіциту в судах залишається найактуальнішим. ...У серпні-вересні 2021 року повноваження припиняються у 190 суддів, яких було призначено вперше строком на 5 років указами Президента України протягом серпня-вересня 2016 року. Отже, невдовзі у більше ніж 400 суддів місцевих судів будуть припинені повноваження для здійснення правосуддя» [13]. Це зумовлює нераціональне використання бюджетних коштів, адже «...за наявною в РСУ інформацією на утримання суддів, які не здійснювали правосуддя, їх помічників, а також судів, які не здійснювали правосуддя через відсутність суддів, було витрачено близько 1,2 млрд грн...» [13].

У табл. 1 відображено результати аналізу статистичних даних щодо використання сучасних технічних засобів у судовому процесі місцевими загальними судами.

Таблиця 1

Аналіз показників використання сучасних технічних засобів у судовому процесі місцевими загальними судами*

Показники	2019 р.	2020 р.	Відхилення 2020 р. проти 2019 р.
Кримінальне судочинство			
Розглянуто кримінальних проваджень, усього	108 782	113 185	4 403
Кількість справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції	14 781	16 002	1 221
Питома вага справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції, у кількості розглянутих кримінальних проваджень, %	13,59	14,14	0,55
Кількість справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами	381 747	368 257	-13490
Адміністративне судочинство			
Розглянуто справ, усього	22 328	17 161	-5 167
Кількість справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції	762	589	-173
Питома вага справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції, у кількості розглянутих справ, %	3,41	3,43	0,02
Кількість справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами	12 051	7 644	-4 407
Питома вага справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами, у кількості розглянутих справ, %	53,97	44,54	-9,43
Цивільне судочинство			
Розглянуто справ з ухваленням заочного рішення, усього	165 597	143 257	-22 340
Розглянуто справ у порядку спрощеного провадження	дані відсутні	194 995	-
Кількість справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції	3 596	4 197	601
Питома вага справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції, у кількості розглянутих справ з ухваленням заочного рішення, %	2,17	2,93	0,76
Питома вага справ, судові провадження в яких здійснювалось у режимі відеоконференції, у кількості розглянутих справ у порядку спрощеного провадження, %	-	2,15	-

продовження таблиці 1

Кількість справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами	132 416	94 413	-38 003
Питома вага справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами, у кількості розглянутих справ з ухваленням заочного рішення, %	79,96	65,90	-14,06
Питома вага справ, розглянутих із фіксуванням судового процесу технічними засобами, у кількості розглянутих справ у порядку спрощеного провадження, %	-	48,42	-

*Складено на основі [6; 7].

Отже, як видно з результатів аналізу даних, відображених в табл. 1, впродовж останніх двох років загалом не спостерігається суттєвої активізації процесів технічного супроводу судового процесу, незважаючи на значне поширення онлайн-технологій у різних сферах життєдіяльності суспільства через карантинні обмеження. Більшість показників, які характеризують використання сучасних технічних засобів у судовому процесі місцевими загальними судами, мають або мінімальне зростання, або взагалі зменшилися у 2020 р. порівняно з 2019 р. Відтак, можна стверджувати, що наразі є гальмувальні чинники, які не дозволяють функціонувати системі електронного правосуддя повною мірою. Тому вважаємо цілком слушною позицію В. А. Бондаренко, Н. О. Пустової, що для створення ефективного електронного судочинства як способу здійснення правосуддя, заснованого на використанні інформаційних технологій, потрібні подальша інформаційно-технічна модернізація судової системи, підвищення рівня культури роботи з електронними засобами працівників судів, введення в судову систему електронного діловодства, а також прийняття правових норм, що дають змогу однозначно ідентифікувати інститут електронного судочинства, поняття і статус електронного документа [2, с. 154].

Також очевидними є проблеми організаційного характеру, які гальмують реформу судочинства, пов'язані із забезпеченням надання технічної підтримки електронного судочинства. Для розвантаження ДП «Інформаційні судові системи», яке відповідальне за функціонування всієї мультифункціональної ЄСІТС, Державна судова адміністрація прийняла рішення про створення ДП «Центр судових сервісів», до відповідальності якого належить впровадження новацій у вітчизняних судах. Деякі підрозділи ДП «Інформаційні судові системи» перейшли до ДП «Центр судових сервісів». ДП «Інформаційні судові системи» надає обслуговування двом групам користувачів. З однієї сторони, – це 38 тисяч суддів і працівників судів, а з іншої – учасники-сторони судового процесу. І такий конфлікт інтересів стримує розвиток системи. Після розділення функцій ДП «Центр судових сервісів» буде займатися обслуговуванням, експлуатацією системи і відкритого середовища – тобто, буде надавати послуги сторонам судового процесу, юридичним і фізичним особам, а ДП «Інформаційні судові системи» продовжить займатися обслуговуванням судів – розробляти нові версії документообігу, супроводжувати канали зв'язку, підтримувати обладнання, утримувати інженерні служби, які здійснюватимуть технічний контроль на місцях. Такий розподіл є цілком виправданим, оскільки відповідно до європейської практики, необхідно “розвести” функції з обслуговування учасників процесів та із технічного забезпечення судів, які розглядають їхні справи [12].

Висновки. Узагальнюючи проведені дослідження, варто зазначити, що система електронного правосуддя складається з багатьох взаємопов'язаних елементів, які мають забезпечити осучаснення процесу судочинства відповідно до новітніх тенденцій цифровізації, інформатизації суспільних процесів згідно з відповідними нормами процесуального законодавства. Електронізація правосуддя – це вимога часу й актуальна необхідність. Функціонування у всіх судах України судової інформаційно-телекомунікаційної системи забезпечує чимало можливостей для дематеріалізації судового процесу, спрощення доступу до правосуддя, забезпечення ефективного та швидкого розгляду судових справ. Водночас процес широкого впровадження інформаційних технологій у судову систему стикається з численною кількістю проблем психологічного, технічного й організаційного характеру, пошук шляхів вирішення яких є перспективами подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Список використаних джерел

1. Богдан Моніч: Кадровий голод – найгостріша проблема судової влади. URL: <https://hcj.gov.ua/news/bogdan-monich-kadrovyy-golod-naygostrisha-problema-sudovoyi-vlady> (дата звернення: 30.07.2021).

2. Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Теоретико-правові питання електронного правосуддя в інформаційному суспільстві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія : Юридична*. 2017. Вип. 2. С. 154–162.
3. Висновок № 14 (2011) Консультативної ради європейських суддів «Судочинство та інформаційні технології». URL: <https://court.gov.ua/inshe/mss/> (дата звернення: 23.07.2021)
4. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 30.07.2021).
5. Григоренко Ю. Функціонування підсистеми «Електронний суд». Про ЄСІТС та суд у режимі відеоконференцій. 22.04.2020. URL: <https://unba.org.ua/publications/5453-funkcionuvannya-pidsistemi-elektronnij-sud-pro-esits-ta-sud-u-rezhimi-videokonferencij.html> (дата звернення: 30.07.2021).
6. Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ за 2019 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 15.08.2021).
7. Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ за 2020 рік. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ (дата звернення: 30.07.2021).
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 30.07.2021).
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
10. Кучинська О. П., Мальцева В. С. Правові засади електронного правосуддя. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С. 24–28.
11. Кушакова-Костицька Н. В. Електронне правосуддя: українські реалії та зарубіжний досвід. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 103–109.
12. Обух В. Як працює електронне судочинство, або “Встати! Суд на зв’язку”. 30.04.2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3016937-ak-pracue-elektronne-sudocinstvo-abo-vstati-sud-na-zvazku.html> (дата звернення: 30.07.2021).
13. Рішення Ради суддів України «Щодо стану кадрового забезпечення місцевих судів» № 36 від 03.09.2021 р. URL: <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-36-vid-03092021-sodo-stanu-kadrovogo-zabezpecenna-miscevih-sudiv> (дата звернення: 30.07.2021).
14. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 27.07.2021).
15. Freeman E. H. Cyber Courts and the Future of Justice. *Information Systems Security*. 2005. № 14(1). pp. 5–9. URL: https://www.researchgate.net/publication/220450093_Cyber_Courts_and_the_Future_of_Justice (дата звернення: 05.08.2021).

References

1. *Bohdan Monich: Kadrovyi holod – naihostrisha problema sudovoi vlady [Bohdan Monich: Personnel shortage is the most acute problem of the judiciary]*. Retrieved from <https://hcj.gov.ua/news/bogdan-monich-kadrovyi-golod-naygostrisha-problema-sudovoi-vlady> [in Ukrainian].
2. Bondarenko, V. A. & Pustova, N. O. (2017). Teoretyko-pravovi pytannia elektronnoho pravosuiddia v informatsiinomu suspilstvi [Theoretical and legal issues of e-justice in the information society]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Legal series*, 2, 154-162 [in Ukrainian].
3. *Vysnovok № 14 (2011) Konsultatyvnoi rady yevropeiskykh suddiv «Sudochynstvo ta informatsiini tekhnolohii» [Conclusion № 14 (2011) of the Advisory Council of European Judges «Judiciary and Information Technology»]*. Retrieved from <https://court.gov.ua/inshe/mss/> [in Ukrainian].
4. *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 06.11.1991 r. № 1798-XII. [Economic Procedure Code of Ukraine of November 6, 1991 № 1798-XII]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> [in Ukrainian].
5. Hryhorenko, Yu. (2020). *Funktsionuvannia pidsystemy «Elektronnyi sud». Pro YeSITS ta sud u rezhymi videokonferentsii [Functioning of the subsystem «Electronic Court». About ESITS and the court by videoconference]*. Retrieved from <https://unba.org.ua/publications/5453-funkcionuvannya-pidsistemi-elektronnij-sud-pro-esits-ta-sud-u-rezhimi-videokonferencij.html> [in Ukrainian].

6. *Zvit mistsevykh zahalnykh sudiv pro rozghliad sudovykh sprav za 2019 rik [Report of local general courts on the consideration of court cases for 2019]*. Retrieved from: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ [in Ukrainian].
7. *Zvit mistsevykh zahalnykh sudiv pro rozghliad sudovykh sprav za 2020 rik [Report of local general courts on the consideration of court cases for 2020]*. Retrieved from: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/ [in Ukrainian].
8. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005 № 2747-IV [Code of Administrative Procedure of Ukraine of July 06, 2005 № 2747-IV]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].
9. *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine of April 13, 2012 № 4651-VI]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].
10. Kuchynska, O. P. & Maltseva, V. S. (2018). Pravovi zasady elektronnoho pravosuddia [Legal principles of e-justice]. *Visnyk kryminalnoho sudochynstva – Bulletin of criminal proceedings*, 3, 24-28 [in Ukrainian].
11. Kushakova-Kostytska, N. V. (2013). Elektronne pravosuddia: ukraïnski realii ta zarubizhnyi dosvid [Electronic justice: Ukrainian realities and foreign experience]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 103-109 [in Ukrainian].
12. Obukh, V. (2020). *Yak pratsiuie elektronne sudochynstvo, abo «Vstati! Sud na zviazku» [How does electronic litigation work, or “Get up! The court is in touch]*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3016937-ak-pracue-elektronne-sudocinstvo-abo-vstati-sud-na-zvazku.html> [in Ukrainian].
13. *Rishennia Rady suddiv Ukrainy «Shchodo stanu kadrovoho zabezpechennia mistsevykh sudiv» № 36 vid 03.09.2021 r. [Decision of the Council of Judges of Ukraine “On the state of staffing of local courts” № 36 from 03.09.2021]*. Retrieved from <http://www.rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no-36-vid-03092021-sodo-stanu-kadrovogo-zabezpechenna-miscevih-sudiv> [in Ukrainian].
14. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV [Civil Procedure Code of Ukraine of March 18, 2004 № 1618-IV]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukrainian].
15. Freeman, E. H. (2005). *Cyber Courts and the Future of Justice. Information Systems Security*, 14(1), 5-9. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/220450093_Cyber_Courts_and_the_Future_of_Justice. [in English].

Стаття надійшла до редакції 15.09.2021.